

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Vlaamse Veerkracht – versterking mentaal welzijn (project 141)

Samenvatting:

In het kader van het Vlaams Relanceplan wordt ingezet op het versterken van het mentaal welzijn in Vlaanderen. Eén van de deelprojecten zet in op het versterken van de aanpak van crisissen als reactie op verontrustende opvoedingssituaties.

Deze mededeling concretiseert de inhoud van deze actie.

Het project valt uiteen in 2 deelprojecten: de continuering van de uitbreiding van crisisbegeleiding die werd opgestart tijdens de Corona-crisis én de opstart van een project m.b.t. gedeelde verantwoordelijkheid voor complexe casussen die vaak tot crisisinterventies leiden.

In de beleids- en begrotingstoelichting 2021 voor het beleidsdomein concretiseren we onze ambitie om gedeelde verantwoordelijkheid met een kwaliteitsvolle, trajectmatige begeleiding van gezinnen te combineren als volgt: *“In 2021 stimuleren we jeugdhulpaanbieders om proactief samen te werken zodat breuken in trajecten van kinderen en jongeren zo veel als mogelijk vermeden worden. We installeren daartoe een proefproject, “de ideale wereld”, in één of meer eerstelijnszones.”*

1. Kadering van de acties

In het kader van het Vlaams Relanceplan wordt ingezet op het versterken van het mentaal welzijn in Vlaanderen. Eén van de deelprojecten (nr. 141) zet in op de aanpak van crisissituaties in gezinnen door de jeugdhulp, als reactie op verontrustende opvoedingssituaties. Het project valt uiteen in 2 deelprojecten.

In 2020 werd het aanbod van crisisbegeleiding op advies van experts tijdelijk uitgebreid om te anticiperen op een stijging van verontrustende gezinssituaties omwille van Corona. Aangezien de Corona-maatregelen nog steeds van kracht zijn, zetten we een gedeelte van deze middelen in om deze tijdelijke uitbreiding voor 1 jaar aan te houden.

Daarnaast willen we de relancemiddelen gebruiken om op basis van de adviezen van het maatschappelijk relancecomité een hefboom te creëren om in te zetten op een duurzame verandering rond de aanpak van complexe casussen in de jeugdhulp, die te vaak tot escalaties en crisissen leiden, en waarvoor de crisismeldpunten geen adequate ondersteuning kunnen bieden. We zetten daarvoor twee proefprojecten ‘de ideale wereld’ op, waarin we werk maken van een gedeelde verantwoordelijkheid van alle regionale actoren en de ondersteuningscentra en de sociale diensten van de jeugdrechtbank (OSD) voor deze casussen.

Tegelijk engageren we de administratie om dit proces mee op te volgen en samen met alle actoren de administratieve en logistieke barrières in kaart te brengen (bv. rol van de toegangspoort, sectorspecifieke regelgeving, onderscheid en combineerbaarheid RTJ/NRTJ, intersectorale schakelmogelijkheden, ...), die samenwerking bemoeilijken of blokkeren en de nodige aanpassingen voor te stellen om de samenwerking op het terrein te faciliteren.

Het project zal vanuit de perspectief ongetwijfeld ook leiden tot regelgevende initiatieven, onder meer aan het decreet Integrale Jeugdhulp. Indien succesvol willen we bekijken hoe we tegen het einde van deze legislatuur alle samenwerkingsverbanden één gezin, één plan kunnen versterken om deze 'ideale wereld' aanpak structureel in te bedden in hun werking en op die manier te anticiperen op crisissen op niveau van elke eerstelijnszone, zodat een escalatie naar de crisismeldpunten kan worden vermeden.

2. Inhoud

2.1. Verlenging versterking crisisbegeleiding

In het kader van het actieplan mentaal welzijn "Zorgen voor morgen" werd in 2020 voorzien in een uitbreiding van het aanbod crisisbegeleiding in Vlaanderen. Het initiatief anticipeerde op een stijging van het aantal crisisvragen door toenemende stress in Vlaamse gezinnen. Concreet kregen de crisismeldpunten extra mogelijkheden om crisisbegeleiding door partners in te zetten in de periode van 1 juni 2020 tot 31 december 2020.

De bedoeling was om deze inzet aan het einde van de Coronacrisis te evalueren en dan te beslissen welk deel van deze middelen diende gecontinueerd te worden. De coronacrisis houdt echter aan en het einde is nog niet onmiddellijk in zicht. De druk op de gezinnen blijft hoog en de lange duurtijd weegt op de draagkracht en weerbaarheid van gezinnen. Eenzaamheid en isolement zijn toegenomen door deze gezondheids crisis. De winter zorgt steeds voor meer crisissen in de geestelijke gezondheidszorg; dit jaar is deze tendens nog sterker, zeker in gezinnen waar sprake is van verontrustende opvoedingssituaties.

Om die redenen willen we in kader van de maatschappelijke relance de versterking van de capaciteit voor crisisbegeleiding in de regionale crisisnetwerken continueren voor de periode van 1 januari tot en met 31 december 2021.

2.2. Project 'de ideale wereld' - gedeelde verantwoordelijkheid

We citeren uit de aanbevelingen van het maatschappelijk relancecomité:

"Maak bovenlokaal – over grenzen van sectoren en organisaties heen – alle jeugdhulporganisaties samen verantwoordelijk voor hulpvragen van kinderen, jongeren en gezinnen, in een samen-sturend samenwerkingsmodel, waar autonomie, bevoegdheid, verantwoordelijkheid en coöperatie werkzame bestanddelen zijn."

"Onderzoek of vormen van co-creatieve en 'circulaire hulp' voor jongeren en ouders kunnen ontwikkeld worden, waarbij een wederkerige samenwerking tussen 'hulpcoach/hulpbieder' en 'hulpontvanger' georganiseerd wordt, om zo de natuurlijke hulpbron die (een) jongere(n) kunnen (kan) zijn voor (een) andere jongeren, of een ouder(groep) voor een andere ouder te mobiliseren."

"De crisis leerde ons ook dat samenwerken tot betere resultaten leidt en dat we de regels die zo'n samenwerking tegenhouden of inefficiënt laten verlopen beter in vraag stellen."

Deze drie dimensies komen aan bod in het project 'de ideale wereld'.

¹ Zie: www.zorgenvoormorgen.be.

Het project sluit aan bij de aanbevelingen uit de evaluatie van het decreet Integrale Jeugdhulp, dat nog sterke verbeteringen mogelijk ziet in onder meer het effectief intersectoraal samenwerken en in de relationele continuïteit doorheen begeleidingen.

Het project vloeit ook voort uit een verbeternota met betrekking tot kinderen en jongeren met geblokkeerde ontwikkelingstrajecten in de jeugdhulp². Deze nota vertrekt van de vaststelling dat een aantal jongeren zich niet ten volle kunnen ontwikkelen, ondanks de betrokkenheid van de (residentiële) jeugdhulp. De meeste van deze jongeren hebben een gezamenlijke aanpak nodig, met de inzet van meerdere expertises. Kinderen en jongeren die “niet passen”, zijn immers vaak de eerste waarvoor naar een andere, en meestal meer intensieve, setting gezocht wordt; degene waarvoor transfers naar een andere leefplek als oplossing naar voor geschoven worden, terwijl we weten dat net deze transfers tegelijkertijd opnieuw risico's inhouden voor hun ontwikkeling. In de zoektocht naar een gepaste plek, zien we zo escalaties van hulpverlening ontstaan: van de ene leefgroep naar een andere 'meer gepaste' leefgroep, naar een MFC, naar de GI, naar een GES+-unit of beveiligend verblijf, naar de psychiatrie,... Hoewel ze vertrekken van de bedoeling om een betere plek te vinden voor de betrokken jongeren, tonen die escalaties van hulpverlening ook onze eigen onmacht om kinderen en jongeren ontwikkelingskansen te geven in de initiële setting.

Ook tijdens de recente hoorzittingen van de commissie welzijn over de evaluatie van het decreet integrale jeugdhulp gaven de crisismeldpunten aan dat deze jongeren uiteindelijk vaak bij hen belangen, maar dat de crisismeldpunten voor deze doelgroep helemaal geen oplossing kan bieden.

Ondanks de stappen die de afgelopen jaren al gezet zijn in het intersectoraal samenwerken, merken we dat dit voorlopig te beperkt resultaten oplevert op casusniveau. De gezamenlijke aanpak wordt veelal ook (te) laat in trajecten ingezet, na escalatie naar steeds meer gespecialiseerde en ingrijpende hulp. De verbeternota stelt dat proactief, op maat en integraal samenwerken, vroeger in trajecten, deze dynamiek kan doorbreken en de jongeren in de jeugdhulp meer ontwikkelingskansen kan geven. Tegelijkertijd klaagt de nota ook aan dat de huidige (sectorale) kaders die samenwerking niet genoeg faciliteren, en dat we dus ook daar aan oplossingen moeten werken.

De druk op het aanbod nam de afgelopen jaren gestaag toe, en tijdens de eerste lockdown moesten veel residentiële werkingen zichzelf heruitvinden. Dat is – dankzij de inzet van personeel, ouders en jongeren – gelukt, en we zagen ook hele mooi initiatieven ontstaan. Het is een uitdaging om dit vast te houden bij het einde van de crisis, en ook dat wil dit project mee faciliteren.

Met dit project zetten we in op drie dimensies:

1. Lerende netwerken: we vragen aan alle residentiële voorzieningen, actief in een regio, om in een lerend netwerk te reflecteren over wat ze nodig hebben en aan hun werking kunnen aanpassen om kinderen en jongeren niet los te laten en veelvuldige crisissen te vermijden, en welke ondersteuning ze daar van andere partners én de overheid voor nodig hebben.
De lerende netwerken worden ondersteund door het Agentschap Opgroeien.
2. Twee pilootregio's - 'ideale wereld': Met de partners in 2 deelregio's koppelen we deze denkoefening aan een aangepaste organisatie van de hulpverlening. We willen met andere woorden een 'ideale wereld' creëren voor een jeugdhulp die vertrekt van gedeelde verantwoordelijkheid voor alle kinderen en jongeren die tijdelijk niet thuis kunnen verblijven. Een netwerkaanpak verzamelt de verschillende expertises, die flexibel ingezet moeten kunnen worden in trajecten. In deze oefening is minimaal het residentieel aanbod van Opgroeien, het VAPH en de geestelijke gezondheidszorg gevat, aangevuld met andere noodzakelijke partners waaronder de gemandateerde voorzieningen, de sociale diensten jeugdrechtbank, de intersectorale toegangspoorten en de netwerken GGKJ.

² De verbeternota is beschikbaar via deze link: https://www.opgroeien.be/sites/default/files/cijfers-print-onderzoek/verbeternota_geblokkeerde_ontwikkelingstrajecten.pdf

In de 'ideale wereld' engageren de verschillende partners zich om hun aanbod te herdenken vanuit de ontwikkelingsnoden van de kinderen en jongeren die ze begeleiden. Ze zoeken samen naar wat het voor hen betekent om kinderen en jongeren niet los te laten, en welke ondersteuning ze daar van elkaar voor nodig hebben.

In het realiseren van gedeelde verantwoordelijkheid zijn ook de medewerkers van de intersectorale toegangspoorten, de ondersteuningscentra jeugdzorg (OCJ) en de sociale diensten jeugdrechtbank (SDJ) een cruciale partner. Het regeerakkoord voorziet een versterking van de diensten OSD – momenteel loopt een onderzoek om een en ander hierrond te kwantificeren –. Omdat we deze versterking niet enkel 'kwantitatief', maar ook 'kwalitatief' zien, stellen we ook deze diensten in de 'ideale wereld' voor de uitdaging om te zoeken hoe ze hun werking kunnen bijsturen om kinderen, jongeren en gezinnen anders op te volgen en gedeelde trajecten te faciliteren. Het valt niet te ontkennen dat de teams OSD (o.a. de consultants) onder een hoge werkdruk staan, toch willen we een mogelijke uitbreiding ook koppelen aan een herziening van de werkprocessen. We versterken daarom in de twee betrokken regio's deze diensten, en willen daaruit lessen trekken in functie van een duurzame versterking.

Deze 'ideale wereld' wordt georganiseerd op het niveau van een werkingsgebied van 1G1P en gaat gepaard met een extra investering in de jeugdhulp van 250.000 euro per werkingsgebied per jaar (in te zetten vanaf najaar 2021) en een versterking van de diensten OSD van 175.000 euro per werkingsgebied per jaar (in te zetten vanaf najaar 2021).

De investering in de jeugdhulp is in de eerste plaats bedoeld om de samenwerking te faciliteren door innovatieve hulp- en dienstverlening te ontwikkelen op het kruispunt van de verschillende voorzieningen en sectoren, en wordt ook gedeeltelijk gebruikt om te voorzien in een onafhankelijk procesbegeleider om de netwerkvorming te stimuleren vanuit de evenwaardigheid van de partners.

3. Drempels wegwerken: de complexiteit van de jeugdhulp wordt vaak als reden naar voor geschoven voor het moeilijk samenwerken tussen partners. Dit moeten we als overheid aanpakken zodat we samen met de initiatiefnemers betere hulpverlening kunnen realiseren.

Gelijklopend met de inhoudelijke oefeningen in de regio's bekijken we dus administratief en intersectoraal welke regels we kunnen bijstellen om samenwerking te faciliteren. Waar mogelijk zullen we dus vereenvoudigingen en schrappingen doorvoeren (cf. schrapsessies i.k.v. administratieve vereenvoudiging)

Even goed merken we dat drempels soms ervaren worden zonder dat er hier een door de overheid opgelegde regel de oorzaak van is. Er kan dus ook (vereenvoudigde) communicatie over het bestaande regelgevende kader volgen om functionele samenwerkingen te faciliteren.

De scope van deze oefening is breed. Er kunnen erg veel kleine en grotere drempels opduiken. We pakken er zo veel mogelijk aan, en laten de to-do lijst afhangen van de drempels waar jeugdhulpaanbieders op botsen in de loop van de uitvoering van deze oproep.

Deze oefening wordt opgenomen door een projectgroep, samengesteld uit beleidsmedewerkers van de verschillende sectoren. De projectgroep start begin 2021 om al aan een aantal gekende drempels te werken, vooraleer de regionale oefeningen echt van start gaan.

3. Financiële tabel

Vanuit de relanceprovisie is er 3.000.000 euro voorzien voor dit project. Dit budget wordt in de komende jaren als volgt ingezet:

Deelaspect		2021	2022	2023	Totaal
Crisisbegeleiding	Tijdelijke versterking	1.000.000	-	-	1.000.000
Project 'de ideale wereld'	Lerende netwerken	-	-	-	-
	Versterken jeugdhulp	200.000	650.000	650.000	1.500.000
	OSD	100.000	400.000	-	500.000
	Drempels wegwerken	-	-	-	-
Totaal		1.300.000	1.050.000	650.000	3.000.000

In 2021 wordt de versterking van crisisbegeleiding gecontinueerd. De 'ideale werelden' starten op in het najaar van 2021. De versterking van de actoren in de jeugdhulp en van OSD wordt geconcretiseerd op basis van de concrete noden in de twee geselecteerde regio's.

De uitgaven voor crisisbegeleiding en het deel versterken van de jeugdhulp m.b.t. project 'de ideale wereld' zullen aangerekend worden op het begrotingsartikel GDF-AGEF2MA-WT van de begroting van Opgroeien Regie. Het bedrag wordt onmiddellijk volledig vastgelegd, de vereffening gebeurt op basis van de tabel hierboven.

De uitgaven voor OSD zullen aangerekend worden op het begrotingsartikel GD0-1GAF2ZZ-LO. Daar het hier om loonkredieten gaat worden de bedragen uit bovenstaande tabel op hetzelfde moment vastgelegd en vereffend. Bij een positieve evaluatie van deze manier van werken, kan deze versterking vanaf 2023 opgenomen worden in het uitbreidingsbeleid, in het kader van de versterking van de diensten OSD, die ook in het regeerakkoord staat opgenomen.

Er zullen aparte basisallocaties aangemaakt worden voor de aanrekening van deze uitgaven in het kader van relance.

De modellen die worden uitgewerkt in de 'ideale werelden' kunnen, na een positieve evaluatie, als basis dienen voor verdere uitrol in de andere regio's Eén gezin, één plan.

4. Het verdere traject

De subsidies worden door de Vlaamse Regering toegekend in het kader van het hiertoe voorziene relancebudget m.b.t. het deelproject nr. 141 t.b.v. 3.000.000 euro.

De verlenging van de middelen voor crisisbegeleiding gebeurt via besluiten van de administrateur-generaal. Voor het project gedeelde verantwoordelijkheid vertrekt er zo snel mogelijk een oproep naar de betrokken actoren in de regio's. De toekenning van het budget voor de 'ideale wereld' aan de betrokken voorziening verloopt via MB. De middelen voor de toekenning van OSD worden toegevoegd aan het loon- en werkingskrediet Opgroeien.

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding

Wouter BEKE